

3. Turkey closes the Bosphorus to warships from all countries. (2022, February 28). *Atalayar.com*. <https://atalayar.com/en/content/turkey-closes-bosphorus-warships-all-countries>
4. Назарчук І. Застосування Конвенції Монтре за умов російсько-української війни. *Юридична газета online*. <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zastosuvannya-konvenciyi-montre-za-umov-rosiyskougukrayinskoyi-viyni.html>
5. Brooks T. A. Turkey, the Montreux Convention, and Russian Navy Transits of the Turkish Straits. URL: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2022/march/turkey-montreux-convention-and-russian-navy-transits-turkish>
6. Турция закрыла Босфор для военных кораблей РФ. На что это влияет? URL: <https://www.dw.com/ru/turcija-zakryla-bosfor-dlja-voennyh-korablej-rf-na-chto-jeto-vlijaet/a-60997881>
7. Конвенция Монтрё: Турция не разрешила плановые учения НАТО в Черном море. URL: <https://eadaaily.com/ru/news/2022/05/31/konvenciya-montryo-turciya-ne-razreshila-planovye-ucheniya-nato-v-chernom-more>
8. What the Montreux Convention is, and what it means for the Ukraine war. URL: <https://theconversation.com/what-the-montreux-convention-is-and-what-it-means-for-the-ukraine-war-178136>

Ключові слова: Азово-Чорноморський регіон, агресія РФ, Конвенція Монтре, військові кораблі, регіоналізм, Україна, Туреччина, Росія.

Key words: Azov-Black Sea region, Russian aggression, Montreux Convention, warships, regionalism, Ukraine, Turkey, Russia.

МАЛЄСВА ГАННА ЛЕОНІДІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри морського та митного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Інститут оскарження є невід'ємним атрибутом правової демократичної держави, якою себе проголосила Україна в 1991 році. Навряд чи на сьогоднішній день знайдеться закон, який би не містив звичної фрази про можливість оскарження того чи іншого рішення, дії чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації. Насправді це дуже потужний інструмент як із точки зору можливості поновлення порушених суб'єктами владних повноважень прав і свобод людини, так і в превентивному контексті, оскільки сам факт можливості оскарження в багатьох випадках стримує діяльність відповідного владного суб'єкта в законних рамках. Митні органи України не стали винятком у цьому сенсі. Навіть поверхневий огляд положень Митного кодексу (далі – МК) України виявив доволі часті згадки в різних статтях цього документа

про оскарження рішень, дій чи бездіяльності митних органів. Разом із тим, наявність правових норм з тих чи інших питань не завжди є запорукою їх належного застосування, тож аналіз поточного стану правового регулювання та правозастосування щодо оскарження в рамках митної справи України вважаємо доречним і вчасним, зважаючи на важливість цього інституту в контексті захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у цій сфері, яка до того ж є іміджевою та формуючею уявлення про рівень розвитку держави в цілому.

Щодо наукових засад дослідження загальних питань оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, наділених владними повноваженнями, то крім О. В. Джабурії [1], В. Русш (Rusch, 2014) розглядав проблеми модернізації механізму оскарження рішень публічної адміністрації [2]; М. Баталлі (Batalli, 2017) – такі наслідки порушення дедалайнів винесення відповідних адміністративних актів суб'єктами публічної адміністрації, як «адміністративна тиша» як альтернативи оскарження [3]. Щодо окремих випадків оскарження, то В. В. Решота [4] досліджував рішення про коригування митної вартості товарів. Відповідно досліджено або загальні питання адміністративного та судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації, або окремі випадки такого оскарження стосовно рішень, дій чи бездіяльності митних органів та їх посадових осіб. Проблеми правового регулювання оскарження в цілому рішень митних органів, його якості та ефективності залишаються невирішеними.

Аналіз положень МК України дає підстави всі згадки у ньому про оскарження умовно поділити на три групи. Перша група – це норми глави 4 МК України з відповідною назвою «Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їх посадових осіб та інших працівників і порядок розгляду звернень митними органами». У цій главі йдеться про загальну процедуру оскарження всіх рішень, дій чи бездіяльності митних органів та їх посадових осіб, за винятком постанов у справах про порушення митних правил, а також податкових повідомлень-рішень митних органів, які оскаржуються відповідно до положень Податкового кодексу України, тому виходять за межі предмета нашого дослідження. До другої групи, очевидно, належать норми, які встановлюють процедуру оскарження саме таких постанов. Всі вони вміщені у Главу 72 МК України з однойменною назвою. Врешті, до третьої групи віднесено всі інші згадки про оскарження, які стосуються конкретних рішень, дій чи бездіяльності митних органів, про можливість оскарження яких МК України нагадує у відповідних статтях (ст.ст.15, 21, 55, 69, 256, 264, 340, 346, 350, 357, 410, 412, 504, 512) [5].

З одного боку, така увага законодавця до чи не найголовнішого інструменту захисту прав і свобод людини та в цілому засобу забезпечення законності в митній справі не може не тішити. З іншого боку, як відомо, кількість далеко не завжди переходить в якість, тож навряд чи висока концентрація «норм-згадок» є запорукою високої ефективності цього інструменту.

Отже, як з'ясовано вище, розрізняють два різновиди оскарження в рамках митної справи в залежності від його предмета. Перший, назвімо його загальне оскарження, стосується всіх рішень, дій чи бездіяльності митних органів та їх посадових осіб, крім постанов у справах про порушення митних правил. Другий, вочевидь, спеціальне оскарження, поширюється лише на зазначені постанови.

Запроваджений механізм митного оскарження досить складний, правові норми, присвячені його регламентації розосереджені по багатьох кодексах та законах. З одного боку, він має відповідати загальноприйнятому концепту оскарження в рамках того ж Закону України «Про звернення громадян» чи оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, якими по суті є порушення митних правил. З іншого боку, специфіка рішень, що підлягають оскарженню, обґрунтовує певні його нюанси. Попри це інститут оскарження, спрямований передусім на захист прав та інтересів суб'єктів митних правовідносин, не наділених владними повноваженнями, має бути зрозумілим пересічному суб'єкту, а не лише особам з відповідною освітою та досвідом, повинен надавати особам однакові можливості для застосування як адміністративного, так і судового оскарження.

У цьому зв'язку МК України як основний нормативний акт, що регулює відносини у сфері митної справи, повинен містити чіткі формулювання, відсилання до конкретно визначених законів, а не обмежуватися фразами на кшталт «в порядку, визначеному законом» тощо. Це, на наш погляд, підвищить ефективність такого оскарження, що у свою чергу зможе вчинити дисциплінуючий вплив на посадових осіб митних органів.

Список використаних джерел:

1. Джабурія О. В. Компетенція адміністративних судів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2014. 22 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/2088>
2. Rusch W. Citizens First: Modernisation of the System of Administrative Procedures in South-Eastern Europe. *Croatian and Corporative Public Administration*. 2014. no 14(1). P. 189–228. <https://hrcak.srce.hr/file/191719>
3. Batalli M. Consequences of Administrative Silence in Public Administration. *Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*. 2017. Vol. 20. no. 1. Pp. 139–52. <http://www.jstor.org/stable/26379912>
4. Решота В. В. Оскарження рішення митних органів про коригування митної вартості товарів: аналіз судової практики. *Право і суспільство*. 2015. No 5–2. ч. 2. С. 154–159.
5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 No 4495–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. No 44–45; No 46–47; No 48. Ст. 552.

Ключові слова: адміністративне оскарження, судове оскарження, рішення, дії чи бездіяльність митних органів.

Key words: administrative appeal, judicial appeal, decision, action or inaction of customs authorities.